

2. Соціальна робота з різними категоріями засуджених. – Луцьк, 2019, С. 102–107.

3. Уроки зменшення шкоди : Навчальний посібник. – К.: МБФ «Альянс громадського здоров'я», 2016. – 234 с.

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

***Барбінов В.В.
Полтава, Україна***

У професійній діяльності керівника навчального закладу спілкування є важливим аспектом управління. Саме в процесі спілкування налагоджуються контакти, з'ясовуються проблеми та накопичується інформація, необхідна для розв'язання проблеми. Від володіння засобами спілкування часто залежить результат ділових переговорів. У процесі управлінської діяльності стиль спілкування керівника визначає сформованість його комунікативної культури.

Формування комунікативної культури фахівців різного профілю досліджували О. Бовдир, Л. Іванченко, І. Зарецька, О.В. Запара, С. Знаменська, І. Мазаєва, В. Майковська, С. Сарновська, В. Соколова, Г. Тимченко, М. Шовкун, Н. Юрченко та ін.

Становлення поняття комунікативної культури відбувалося на основі певної трансформації й переосмислення поняття «культура спілкування» як особливої системи типових за проявом емоційно-почуттєвих, раціональних і вольових поведінкових реакцій людини на конкретні соціально-значущі умови її життєдіяльності.

В.А. Кан-Калик підкреслює, що комунікативна культура педагога виражається в його умінні встановити гуманістичні, особистісно-орієнтовані взаємини з учнями і колегами та передбачає наявність у нього: орієнтації на визнання позитивних якостей іншого; здатності до емпатії, розуміння та врахування емоційного стану іншої людини; вміння давати позитивний зворотний зв'язок іншому, мотивувати учнів на діяльність і досягнення в ній; конкретних комунікативних умінь; поваги до самого себе, знання власних сильних сторін, вміння використовувати їх у власній діяльності; здатності здійснювати педагогічну підтримку організації спільної діяльності та міжособистісного спілкування учнів; мовної культури [1].

Знання та впровадження позитивного теоретичного та практичного досвіду педагогічної виховної системи А.С. Макаренка в професійну діяльність педагога вдосконалює професійну майстерність, культуру професійного спілкування, професійну культуру фахівця. Так, в доробках А.С. Макаренка з'являються вимоги до «педагогічної техніки» і невербального спілкування: «Не може бути гарним вихователем, який не володіє мімікою, який не може надати своєму обличчю необхідного виразу або стримати свій настрій.

Вихователь повинен вміти організовувати, ходити, жартувати, бути веселим і сердитим. Вихователь повинен поводити себе так, щоб кожен його рух виховував, завжди повинен знати чого він хоче в даний момент і чого не хоче. Якщо вихователь не знає цього, як він може виховувати? [2]».

Беручи за основу ідеї А. Макаренка щодо професійної майстерності, формуємо власне визначення комунікативної культури керівника навчального закладу. Комунікативна культура керівника навчального закладу – це складова особистісної культури, яка ґрунтується на системі морально-етичних цінностей і забезпечується внутрішніми ресурсами особистості керівника, спрямованими на конструктивну взаємодію у професійній сфері.

Прояв управлінської діяльності відбувається через комунікативну взаємодію, а тому успіх управління визначається забезпеченням ефективної системи як внутрішніх, так і зовнішніх комунікацій, обміну інформацією, що охоплює майже 80% усього робочого часу. Рівень встановлення комунікацій визначається багатогранністю і поліфункціональністю управлінських дій. Л. Орбан-Лембрик, відзначає, що необхідною складовою безпосереднього керівництва людьми є спілкування з ними. Проте поза комунікацією, без діалогу, взаємодії та взаємного сприйняття людей управлінська діяльність керівника не можлива [3]. Саме тому комунікативна культура керівника навчального закладу визначає ефективність професійної управлінської діяльності.

Однак спілкування як професійно-етичний феномен вимагає від керівника спеціальної підготовки не лише щодо мовленнєвої майстерності та технології комунікативної взаємодії, але й морального досвіду, культури в організації взаємин зі всіма учасниками освітнього процесу у різних його сферах. Саме тому комунікативна культура вимагає від керівника здатності вирішувати такі завдання:

- координація та контроль управлінських рішень, забезпечення виконавської дисципліни;
- формування раціональних способів і процедур підготовки та реалізації управлінських рішень;
- визначення та планування потреби в інформації для кожної ланки управління;
- організація інформаційного забезпечення системи управління;
- розробка і впровадження прогресивних інформаційних технологій в управлінні інноваціями;
- розробка та реалізація єдиної технічної політики в галузі інформаційних технологій в управлінні.

Здатність до вирішення цих управлінських завдань, пов'язаних із встановленням конструктивної взаємодії дозволить усунути ряд негативних чинників, які перешкоджають продуктивному спілкуванню під час управлінської діяльності. До них належать несприйняття, нетактовна відмова, негативна критика, образливі порівняння, погрози, упереджений діагноз мотивів поведінки та ін. Ці чинники виступають негативними факторами, яких слід уникати, щоб не допустити непорозуміння між учасниками комунікації, в

результаті чого формується недоброзичливе ставлення, і як наслідок – конфлікт.

Комунікативна культура керівника навчального закладу характеризується такими складовими:

– знанням мовного коду, в рамках якого здійснюється комунікація, володіння всіма рівнями мови, стилістикою і правилами мовної трансформації;

– володінням відповідним тезаурусом – запасом слів, найбільш прийнятних для комунікації у певній соціально-комунікативній ситуації на певну тему, у ширшому значенні – наявність відкритої і гнучкої системи значень, що зберігається в пам'яті індивіда;

– орієнтуванням у базових елементах культури, ціннісних установках, фонових знаннях, звичаях, ритуалах, стереотипах, притаманних соціокультурному середовищу, в рамках якого ведеться комунікація;

– володінням навичками спільної (групової) професійної комунікативної діяльності, а також усталеними у певному соціокультурному середовищі стратегіями і тактиками комунікативної діяльності;

– умінням користуватись правилами, максимами, конвенціями спілкування, законами ролі комунікації; когнітивними та інструментальними прийомами, спрямованими на самовдосконалення індивідуальної комунікативної діяльності;

– умінням проєктувати ситуації комунікації та обирати ефективний інструментарій і стилістику спілкування залежно від ситуації та вирішувати конфліктні ситуації;

– умінням обирати ефективну стратегію і тактику комунікативних дій, залежно від мети і ситуації комунікації;

– моделями вербальної і невербальної поведінки, спрямованими на переконання і спонукання до дій, використання знаків соціальної інтеграції, умінням артикулювати ідеї та цінності, деталізувати і узагальнювати їх.

Практика сучасної управлінської діяльності свідчить, що комунікативна культура керівника навчального закладу виступає показником його вихованості, професійності, ерудованості. Комунікативна культура передбачає оволодіння особистістю керівника навчального закладу знаннями, уміннями, навичками в організації взаємодії суб'єктів комунікації, що дозволяє встановлювати психологічні контакти з іншими людьми, домагатися точного сприйняття й розуміння у процесі спілкування.

Список використаних джерел:

1. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении : кн. для учителя. / Виктор Абрамович Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
2. Максимчук О.В. Проблема трудового виховання в історії зарубіжної та вітчизняної педагогіки / О.В. Максимчук // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. – 2001. – №36. – С. 97–110.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації: Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2010. – 528 с.